

ARON NAGY LAJOS VÁZLATKÖNYVEBŐL

MŰTEREMBEN: ÁRON NAGY LAJOS

A kérdés rövid: mivel foglalkozik, min munkálkodik Áron Nagy Lajos, kétszeres Munkácsy-díjas festőművész?

A válasz lehetne egy széles karmozdulat, egy körülpillantás a napfény-zuhatos szobában. Asztalán levél: meghívás zsűrizésre, festő-állványán kép, mintha már készen állna a találkozásra a nézővel, ám ő még azt várja, hiányzik róla néhány ecsetvonás. Talán éppen a többlét, odahelyezni a minden műalkotásáért?

Áron Nagy Lajos — néhány évvel már túl a hatvanon — megfogalmazatlan jövő-hittel él a fiataloknak, szava az idősebb baráté, keze egykori tanítók keze, amelyik az első betűt — az első ecsetvonást — segít megvonni, odahelyezni a minden műalkotásáért.

— Tanítványom volt, kedves, tehetséges, fiatal...

Szántó Tamásról szól, akit huszonkilenc évesen ragadt el a halál, s akinek most nyílik majd kiállítás Székesfehérváron, az építők Pintér Károly Művelődési Házában.

Fiatalok: az amatőr képzés és iparművészek megyei tárlatának résztvevői. Megnyitja: Áron Nagy Lajos.

Fiatl: Fehér László, katonaművész bemutatója a székesfehérvári helyőrségi klubban. Megnyitja Áron Nagy Lajos.

Am a szó, a megnyitót, több mint szó. Értékelés, útmutatás is egyszerre.

— Tudatosan vállalom a velük való foglalkozást. Még a közelmúltban is aktívan

foglalkoztam a művészet iránt fogékony, és a művészetet igénylő növendékeimmel. Diákkoruktól felnőttéig együtt voltunk, képzőművészeti körökben képezték magukat. Többen közülük jelentős eredményeket értek el, alkotásaikkal ott vannak az emberek között.

— Amatőrök...

— Amatőrök, amatőr művészek. Mindennapi munkájuk mellett tehetségesen, újat teremtő módon folytatják azt az önnevelő munkát, amely felszínre hoz előbb a művészet érését, majd a művészt. Nem az elnevezés a lényeg. Nevezhetjük őket amatőrök, vagy nem amatőr művészeknek vagy csupán szakköri tagoknak. Lényeg az, hogy az alkotói munka közben jutnak el a művészet mélyebb megismeréséig, önmaguk megismeréséig.

— Nevelő mozgalom?

— Több ezer az amatőrök száma, országsszerte. Ez a csoport, kiterjedt hálózat igen hatásosan veszi ki részét társadalmi kulturális színvonalának, esztétikai ízlésének fejlesztéséből. Nemesak arról van szó, hogy ők maguk fejlődjenek, hanem szinte a képzőművészeti kultúra transzmissziós szervei ők akik közvetítik a művészet örömeit, tanulságait, másrészt magát a művészetet is gazdagítják a maguk életéből, köréből szerzett élményekkel.

— Ismert Áron Nagy Lajos közéleti munkássága. Legutóbb a megyei tanács ülésén szólalt fel.

— Örömmel szóltam a fehérvári üzemek és a képző-

művészek erősödő kapcsolatairól, nevezetesen a Videotonnal készülő szocialista szerződésről... Legújabbban ehhez már a Fejér megyei Állami Építőipari Vállalat érdeklődését is hozzámondhatom.

— És a festő?

— Az országos jubileumi pályázaton veszek részt, a napokban ül össze a zsűri, dolgozom egy budapesti megbízatáson. És a Balaton.

Áron Nagy Lajos — ifjúkorának indíttatása? — máig sem engedte karjaiból a tájak szépsége. A Velencei-tó környékének bája, a nadapi pincék, fák, a dolgozó, örülő, élő emberek a művész képeinek szereplői. Bulgária, Görögország, a Tátra tájai mellett újra és újra mostanában ott kéklük a Balaton. A tési kerektemplom két levegője is arra felé vezet, vagy a veszprémi kiállítás rendezőinek kedvessége fordította arra a figyelmét? Így vagy úgy, a Balaton zöldkéksége, partja élnek ott legújabb képeim. (Közülük egy a megyei őszi tárlaton gyönyörködtet: a Szivárvány).

— A Balaton... Csak süs-sőn még így a nap. A fények az alacsonyan járó nap sugarai nyomán...

Áron Nagy Lajos hunyorít, szemében idegesletiben már érz a formát, a színt, a fényt. Már felkésült a mindig újra, a mindig másra, a látvány megörökítésének, önmagán átszűrésének emberi csodájára.

VINCZE ISTVÁN

„Anyám szavai”

Amikor jönnek, az a mi vasárnapunk

1. VERSSZAK

Köszönjük neked, fiam, hogy hazajöttél,
mert mi már olyan öregek vagyunk,
mint fűt a padláson a fallóra,
s a mutatónk már nagyon a temető felé mutat.
Szépszerén azt se tudjuk, csütörtök van-e, kedd-e?
Amikor jössz, az a mi vasárnapunk.

Csoóri Sándor bácsi 84 éves. Alacsony, hajlott hátú, szikár öreg, fehér hajjal, ősz bajusszal. Ha sietős a dolga, még meg-megiramodik. Ő a háznál a bevásárló, a tejért járó, az apró ügyeket intéző. Fáradhatatlan. A hét végén a lányánál járt, Csákváron, segített nekik a szüreti teendőknél.

Olvasó ember volt világéletében. Most is őrzi, dédelgeti fia verseskönyveit. Még kívülről is tud néhányat. Nálánál csak a Bakos János szerette jobban a könyveket. A jobb sorsra érdemes rokon a bibliai Jób nyomorúságára jutott, méltatlanul végezte be életét. Kemény, hajlíthatatlan paraszt volt. Természetének végleteiből jutott a költő utódnak is, akit „hegy-embernek”, „vulkán-embernek” mondanak. Hol jég vagy hó fedi homlokát, hol meg tüzet, látat fröcskölnék indulatai.

Az apa valamikor még a világ végére is elment volna fiáért. Szerencsére csak Pápáig kellett gyalogolnia. Nagyvenőt karácsonyan gyalog tett meg vagy 120 kilométert, hogy hazahozza a fiát. Útközben veszélyes kalandokban volt része, majdnem agyonlőtték az orvvadászok. Erre az élményre madjnem olyan büszke, mint a katonávekre az olasz fronton.

2. VERSSZAK

Apád még csak-csak, ide fut, oda fut,
de nekem már a kisasztól is méntü hosszú az út,
hánszor megemlegetem azt a kőrtetát,
amit a konyhaajtó elől fordított ki a bomba,
meg tudnék benne kapaszkodni, mint most
a te karódban.

Talán, ha bottal járnék! No, még csak az hiányzik!
Fogom inkább a süprűt, azzal botozgatok el
a ház végéig, a kapuszálig, minthogyha dolgom volna.

Csoóri Sándorné, született Csoóri Julianna 1902-ben Zámolyon. Őt is meghajlította az idő. Sok élet-vihart megélt, akárcsak az udvarukon a vénséges vén, ferde törzsű körtefa, tanúságtétele háborúnak, békének, balszerencsének, jósorsnak.

Csoóri mama volt a családó, a munkát, az ennyivaló részt kiosztó, a mindennap újrakezdő és továbbfolytató, a reményekkel kelő és szorongásokkal lefekvő, az álmodni is ritkán merő. Az évszázados szereposztás szerint a kalapat természetesen az ura viselte. Még a látogatást is kerülni kellett annak, hogy az aszszonynép rendel el a dolgokat. Kockás berliner kendőjébe burkolózza, homlokát is félig eltakaró fekete fejkendőjében ma már megadón túri sorsát. A küszöbön is hosszú az út számára. Csak várakozik gyerekeire, unokáira, olykor még a halálra is, jobb kedvében pedig emlékezik.

„Sokba volt a fiúnk taníttatása. Kellett fehér liszt, kenyérliszt, bab, zsír, meg ruha, meg paplan... Nem is tudom már, mi minden. Eladtunk egy pár ökröt, bizony még az sem volt elég a bekezdéshez. A nővére is neki dolgozott, elszegődött erdőre, masinázt...”

(Csoóri Sándor: Hitem szerint neki kellett volna inkább tanulnia, nem nekem. Okos, jellemes, kicsit rátarti lány volt. Egy faluban általában vagyoni helyzetük miatt szokták a lányok magasan hordani az orrukat. Ő amiatt volt önértékes, mert érzeti magában erőt, jóna való képességeket. A harmincas években egyszer egy képviselő látogatta meg a zámolyi elemi iskolát és a nénem talpraesetségén akadt meg a szeme. Még könyvet is ajándékozott neki, hogy olvasson sokat. No, de egy lány akkor felsőbb iskolában? Elképzelteltem volt! Zámolyról akkortájt egyedül Csanádi Imre tanult csak tovább gimnáziumban... (— A részlet Bertha Bulcsu Interjú Csoóri Sándorral című frásából való.)

„Szerették a tanárai a fiamat. Már csak arról is gondoltam, hogy amikor elmentem az évnnyitóra Pápára, a nagykalapos asszonyságok között engem keresett, szólított meg az egyik...”

3. VERSSZAK

Csak várni ne kéne soha! Várni levélre, híradásra.
Ha kislitkik egy vonat, nem alszom éjteleket —
A multkor is, amikor Amerikába mentél,
a szemem beírój kibeszedett:
eljutsz-e? visszajutsz-e? Íltsz-e még ide mellém?
mert nekem minden távolság: tenger és túskebekor
és minden repülő fezuhan, amelyen te utazol.

„...Akkor lettem beteg, amikor elment messzire. Súlyos agyhártya-gyulladásom volt. Az orvosok csodának tartják, hogy azért megvagyok valamogy...”

(Csoóri Sándor: Sokszor voltam beteg. Egyik orvosbarátom szerint, a biológiai esélyeim ismerve már kétszer meg kellett volna halnom. Aztán volt egy karambolom a Magas-Tátrában a Hószakadás forgatása közben... A kórházba két szlovák rendőr behozta az összetört kocsi fényképét. Ilyen szerencsés karambolt ők még nem láttak, mondták.)

„...Almámban is őt féltettem. Még a felröppenő madártól is megijedtem. Az unokámért is aggódtam, mi lesz vele egyedül. No, hiszen féltettem én, ő is világljáró lett. Még tán Afrikában is jártak. Néze csak, nemrég írt egy képeslapot egy érdekes, furcsa helyről. Van hegedűje, dudája, meg sokféle furcsa muzsikás szerszám. Mindig várjuk őket, a gyerekeket, meg az unokákat. Amikor jönnek, az a mi vasárnapunk...”

A huszoneves unokának, miként nagyapjának és apjának, Sándor a neve. A Muzsikás együttesel járja a világot, vízi hetedhét országon túra is a magyar népzénet. Az „érdekes, furcsa hely”, ahonnan legutóbb küldött üzenetet a zámolyi nagymamának, Afganisztán.

4. VERSSZAK

Talán ha én is kelek-forgok a világban amerre te,
nem féltetek a kiltango, magas házaktól,
s a kirokódútos tavaktól se,
a mosolygó, kékes emberektől, akik bankot rabolnak
vagy csak játszanak,
álarc van rajtuk, mint a szüretibálós ördögökön,
s bohócos nagykalap,
de ki szegény: akkor is fél, amikor nevetetne,
amikor örül,
ki van az én szívem is verve, hét vassal köröskörül.

A hét vas közül az egyik, a legmélyebbre fúródott, a háború. Otthonukat feldúlta, rombadöntötte, jószágait elherdálta. A régi házból csak az a szoba maradt meg, ahol Sándor fiúk megszületett, s ahol a nagyanyja bibliát tett a feje alá.

A múltól már kevés tárgy regél. Sokat tud, az ódon farámás tükör, belevésge egy idézet Máté evangéliumából: „Boldogok, akiknek szívök tiszta.” Az egykori „mákgubó-jogarú”, maszatos „gyerek-király” még hitt ebben. A felnőtt, a „mázos kisértet”, a „vigasztalónak vigasztalan” „város-szemgödörökkel” a szem alatt, „repülők árnyék-keresztjével” a mellén, már kételkedik az efféle igazságok öröklévalóságában. Ha hazatér mégis örömmel néz ebbe tükörbe, mert rámosolyog belőle volt-maga, a „gyerek-király”, s közben anyjának szavait hallhatja.

ZÁGONI ERZSEBET

Kalász Márton:

Az alvilág hatyúúi közt

Hajnal Anna halálára

Fehér hatyúszárny volt a páros
kapu fekete hatyúszárny
amit becsukott most utánad
s betett előttiink Anna a halál

S fehér hatyúfényben jutottál
onnan lejjebb sötétben-e
a halál fénye Anna míg bejárjuk
gondolom mindig fekete

S fehér hatyúképpen ki áll ott
feketében ki költi fel
fuvolaszavával Anna a holtat
nap-Ariel éj-Ariel

Ki költi fel már látva lásson
fehér hatyú mire jutott
fekete hatyúként ködös folyón át
miféle partra juthatott

S ki mondja végleg hatyúorszát
fehéren hordja feketén
a hatyúcsapat koszorú-sötéten
gubbaszt s elámul aztán énekén

Most fehér s fekete énekre érik
hiszen csak hatyúéneke lehet
füllel a földvilág míg hideg alvilági
homályra sajdul Anna éneked